

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.15>

УДК 006

Н. І. Лапичак,

к. т. н., докторант кафедри публічного адміністрування,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7761-1972>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ: СТАНДАРТИЗАЦІЯ Й СЕРТИФІКАЦІЯ

N. Lapuchak,

PhD in Technical Sciences, Department of Public Administration,

Interregional Academy of Personnel Management

STATE REGULATION OF PRODUCT QUALITY: STANDARDIZATION AND CERTIFICATION

Метою дослідження є визначення особливостей державного регулювання якості продукції сьогодні. Доведено, що державне регулювання якості продукції сьогодні є надзвичайно важливим, і ця актуальність зберігатиметься й у майбутньому, враховуючи швидкі темпи глобалізації та технологічного розвитку. Визначено, що державне регулювання якості продукції є важливою основою, створеною урядами для забезпечення відповідності продукції на ринку конкретним стандартам безпеки, здоров'я та довкілля. Визначено ключові завдання системи державного регулювання якістю продукції. Встановлено, що важливість державного регулювання якості продукції полягає у його ролі у

захисті споживачів. Це допомагає запобігти продажу шкідливих або дефектних продуктів, які можуть спричинити загрозу здоров'ю або нещасні випадки. Охарактеризовано особливості впливу цифровізації на систему державного регулювання якості продукції. Визначено, що державне регулювання якості продукції — це багатогранна та динамічна система, яка відіграє найважливішу роль у забезпеченні безпеки споживачів, розвитку чесної конкуренції, підвищенні довіри споживачів, стимулюванні економічного зростання та підтримці екологічної стійкості. Встановлено, що стандартизація та сертифікація відіграють ключову роль у ширшому контексті державного регулювання якості продукції. Ці процеси є невід'ємними компонентами забезпечення того, щоб продукція не тільки відповідала необхідним стандартам безпеки та якості, але також зберігала узгодженість та надійність на різних ринках та у різних виробничих циклах. Визначено, що ефективне державне регулювання якості продукції має ряд позитивних ефектів, які важливі для економіки, здоров'я споживачів та суспільства в цілому. Встановлено, що в контексті зростаючої уваги до екологічних проблем, державне регулювання також може включати вимоги щодо екологічної безпеки та сталості. Доведено, що приведення внутрішніх стандартів якості у відповідність до міжнародних норм має вирішальне значення для країн, що беруть участь у глобальній торгівлі, полегшуючи доступ до ринків та забезпечуючи відповідність очікуванням глобального ринку.

The purpose of the study is to determine the features of state regulation of product quality today. It has been proven that government regulation of product quality is extremely important today, and this relevance will continue in the future, given the rapid pace of globalization and technological development. It has been determined that government regulation of product quality is an important basis created by governments to ensure that products on the market meet specific safety, health and environmental standards. The key tasks of the system of state regulation of product quality are identified. It has been established that the importance of state regulation of product quality lies in its role in protecting consumers. This helps prevent the sale of harmful or defective products that could cause health hazards or accidents. The features of the influence of digitalization on the system of state regulation of product quality are characterized. It has been determined that government regulation of product quality is a multifaceted and dynamic system that plays a critical role in ensuring consumer

safety, developing fair competition, increasing consumer confidence, stimulating economic growth and maintaining environmental sustainability. It has been established that standardization and certification play a key role in the broader context of government regulation of product quality. These processes are integral components of ensuring that products not only meet required safety and quality standards, but also maintain consistency and reliability across different markets and production cycles. It has been determined that effective government regulation of product quality has a number of positive effects that are important for the economy, consumer health and society as a whole. It has been established that, in the context of growing attention to environmental issues, government regulation may also include requirements for environmental safety and consistency. Aligning domestic quality standards with international norms has been proven to be critical for countries involved in global trade, facilitating market access and meeting global market expectations.

Ключові слова: *стандартизація, сертифікація, державне регулювання, якість продукції.*

Keywords: *standardization, certification, government regulation, product quality.*

Постановка проблеми. Державне регулювання якості продукції сьогодні є надзвичайно важливим, і ця актуальність зберігатиметься й у майбутньому, враховуючи швидкі темпи глобалізації та технологічного розвитку. Перш за все, це забезпечує безпеку та охорону здоров'я споживачів. Продукти, що не відповідають встановленим стандартам, можуть нести в собі ризики для здоров'я, від харчових отруєнь до довгострокових негативних наслідків, як-от алергії чи хронічні захворювання. Крім того, державне регулювання сприяє справедливій конкуренції на ринку. Встановлення єдиних стандартів якості запобігає ситуації, коли виробники, які ігнорують вимоги безпеки та якості, отримують конкурентні переваги через зниження виробничих витрат. Це також важливо для захисту чесних виробників, які вкладають кошти та ресурси у забезпечення високого рівня якості своєї продукції. Регулювання також важливе для міжнародної торгівлі. Уніфіковані стандарти дозволяють спростити процес експорту та

імпорту продукції, оскільки країни можуть довіряти якості товарів одна одній. Це створює довіру між країнами та полегшує ведення міжнародного бізнесу.

В контексті зростаючої уваги до екологічних проблем, державне регулювання також може включати вимоги щодо екологічної безпеки та сталості. Це сприяє захисту довкілля та підтримці сталого розвитку, обмежуючи виробництво та реалізацію продукції, що шкодить природі. Відтак, з урахуванням розвитку нових технологій та зміни споживчих звичок, важливість державного регулювання якості продукції лише зростатиме. Нові виробничі методи, наприклад, використання штучного інтелекту чи нанотехнологій, потребуватимуть нових підходів до регулювання для забезпечення безпеки та ефективності. Також, у світі, де споживачі все більше уваги приділяють якості та походженню продукції, державне регулювання може стати ключовим фактором у підтримці високих стандартів та забезпеченні прозорості для споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти дослідження державного регулювання стандартизації й сертифікації продукції розкривалися в роботах таких вчених як В.Н. Войтоловський, Д. Гарвін, Б.І. Герасімов, А.В. Глічов, У.Е. Демінг, Д.С. Демиденко, Дж. Джуран, Н.В. Злобіна, К. Ісікава, Д. Кампанелла, Е.М. Карлик, Ф. Кросбі, К. Меллер, П.П. Новиченко, О. Силкін, М. Криштанович та інші. Однак ряд теорії і концепцій щодо сучасних проблем підвищення якості продукції, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є визначення особливостей державного регулювання якості продукції сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання якості продукції є важливою основою, створеною урядами для забезпечення відповідності продукції на ринку конкретним стандартам безпеки, здоров'я та довкілля [1-3]. Ця система регулювання відіграє вирішальну роль у підтримці балансу між економічними інтересами виробників та добробутом споживачів. Він включає створення, впровадження та забезпечення дотримання стандартів, які диктують мінімальні вимоги до якості різних продуктів. Розробка цих стандартів є

складним процесом, який часто включає наукові дослідження, консультації з галузевими експертами та облік міжнародних норм, особливо на глобалізованому ринку. Ці стандарти охоплюють широкий спектр аспектів: від характеристик безпеки та рівнів токсичності до впливу на довкілля та ефективності. Ціль полягає в тому, щоб гарантувати, що продукти не завдають шкоди користувачам або навколишньому середовищу і працюють так, як рекламується (табл.1).

Таблиця 1. Ключові завдання системи державного регулювання якістю продукції

№	Завдання	Характеристика
1	Розробка та оновлення стандартів якості	Створення чітких, актуальних та науково обґрунтованих стандартів якості для різних категорій продукції. Це включає постійне оновлення стандартів для відповідності сучасним технологічним інноваціям та змінам у споживчих потребах
2	Моніторинг і контроль за дотриманням стандартів	Здійснення нагляду та перевірок виробничих процесів, обігу товарів та послуг на відповідність встановленим стандартам. Це включає регулярні інспекції, аудити та тестування продукції
3	Ліцензування та сертифікація	Забезпечення процесу сертифікації продукції та послуг, що є доказом їхньої відповідності встановленим стандартам. Ліцензування виробників та постачальників також важливе для підтримки високого рівня якості
4	Забезпечення справедливої конкуренції на ринку	Попередження практик, що спотворюють конкуренцію, та захист від виробництва та продажу товарів нижче встановлених стандартів. Це допомагає створити умови для чесної та ефективної ринкової конкуренції
5	Захист прав та інтересів споживачів	Запобігання ризикам, пов'язаним із споживанням продукції низької якості, та захист споживачів від обману чи шкоди. Це також включає інформування та освіту споживачів щодо їхніх прав і важливості якості продукції

Сформовано автором

Правове регулювання є найважливішим компонентом цієї системи. Воно включає регулярні перевірки та аудити виробничих підприємств, ланцюжків

поставок і торгових точок. Дотримання має вирішальне значення, і в разі недотримання система повинна застосовувати штрафи, відкликати продукцію або вдаватися до інших коригуючих дій [4-7]. Це не тільки гарантує безпеку нинішніх продуктів на ринку, але й стримує фактор проти майбутніх погіршень якості.

Важливість державного регулювання якості продукції полягає у його ролі у захисті споживачів. Це допомагає запобігти продажу шкідливих або дефектних продуктів, які можуть спричинити загрозу здоров'ю або нещасні випадки. Відтак, цей захисний бар'єр особливо важливий у таких галузях, як виробництво продуктів харчування, фармацевтика та автомобілебудування, де наслідки низької якості можуть бути жахливими. Крім захисту споживачів, регулювання сприяє справедливої конкуренції над ринком. Вимагаючи дотримання однакових стандартів усіма виробниками, компанія не отримує несправедливих переваг за рахунок зниження якості. Це створює середовище, в якому підприємства конкурують на основі інновацій та якості своєї продукції, а не на заходах щодо скорочення витрат, які можуть поставити під загрозу суспільну безпеку. Понад те, ефективне регулювання зміцнює довіру споживачів. Коли споживачі впевнені, що продукти, які вони купують, перевірені на якість і безпеку, вони з більшою ймовірністю здійснять покупки, тим самим стимулюючи економічну активність. Ця впевненість має вирішальне значення підтримки динаміки ринку, де якість, а чи не просто ціна, визначає вибір споживачів.

Державне регулювання також відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та зростання. Високі стандарти якості продукції можуть стимулювати інновації та покращення виробничих процесів. Відтак, це, у свою чергу, призводить до економічного зростання, оскільки компанії інвестують у досконаліші технології та виробничі практики, щоб відповідати цим стандартам. Крім того, приведення внутрішніх стандартів якості у відповідність до міжнародних норм має вирішальне значення для країн, що беруть участь у глобальній торгівлі, полегшуючи доступ до ринків та забезпечуючи відповідність очікуванням глобального ринку. Більше того, в

контексті екологічної стійкості державне регулювання часто включає стандарти сталого виробництва та споживання. Такий підхід не тільки забезпечує довговічність та безпеку продукції, а й сприяє досягненню ширшої мети захисту довкілля (рис.1).

Рис.1. Вплив цифровізації на систему державного регулювання якості продукції
Сформовано автором

У сучасному технологічному середовищі, що швидко розвивається, роль державного регулювання якості продукції стає все більш важливою. У міру появи нових технологій, таких як штучний інтелект, біотехнології та нанотехнології, нормативно-правова база має адаптуватися для вирішення цих нових проблем. Така адаптація гарантує використання переваг цих технологій та одночасне зниження будь-яких потенційних ризиків, які вони представляють.

Таким чином, державне регулювання якості продукції — це багатогранна та динамічна система, яка відіграє найважливішу роль у забезпеченні безпеки споживачів, розвитку чесної конкуренції, підвищенні довіри споживачів, стимулюванні економічного зростання та підтримці екологічної стійкості. Її ефективність має вирішальне значення для адаптації до нових технологічних викликів та підтримки тендітного балансу між економічним розвитком та суспільним добробутом.

Стандартизація та сертифікація відіграють ключову роль у ширшому контексті державного регулювання якості продукції. Ці процеси є невід'ємними компонентами забезпечення того, щоб продукція не тільки відповідала необхідним стандартам безпеки та якості, але також зберігала узгодженість та надійність на різних ринках та у різних виробничих циклах. Відтак, стандартизація відноситься до процесу розробки та впровадження технічних стандартів. Ці стандарти надають набір конкретних критеріїв чи рекомендацій, яким має відповідати продукція, щоб гарантувати її безпеку, надійність та стабільну якість. Стандартизація має вирішальне значення з кількох причин. По-перше, це забезпечує однаковість якості для різних виробників та географічних регіонів, що особливо важливо в умовах глобалізації економіки. Це дозволяє споживачам мати однакові очікування якості та продуктивності від продукту, незалежно від того, де і ким він був зроблений. По-друге, стандартизація полегшує взаємодію та сумісність продуктів, особливо в таких галузях, як електроніка, де різні компоненти повинні безперебійно працювати разом. Це також спрощує виробничий процес, оскільки виробники можуть розробляти та виробляти товари відповідно до відомого набору стандартів. Така однаковість

вигідна як виробникам, які можуть ефективніше масштабувати виробництво, так і споживачам, які отримують вигоду від надійності та взаємозамінності продукції.

З іншого боку, сертифікація — це процес, з якого незалежна, часто стороння організація перевіряє, чи відповідає продукт, послуга чи система певним стандартам. Сертифікація є знаком схвалення, що вказує споживачам та іншим заінтересованим сторонам, що продукт пройшов суворі випробування та відповідає встановленим критеріям якості та безпеки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективне державне регулювання якості продукції має ряд позитивних ефектів, які важливі для економіки, здоров'я споживачів та суспільства в цілому. Перш за все, це забезпечує високий рівень безпеки продуктів, які потрапляють до споживачів. Знижуючи ризики пов'язані з використанням неякісних або небезпечних товарів, державне регулювання захищає здоров'я населення та запобігає можливим витратам на охорону здоров'я, пов'язаним з лікуванням від наслідків вживання шкідливих продуктів. Крім того, це сприяє створенню справедливих умов конкуренції на ринку. Виробники, які вкладають кошти та зусилля в підтримку високих стандартів якості, не зазнають збитків від конкуренції з тими, хто виробляє дешевші, але небезпечні або низькоякісні товари. Це також стимулює інновації та покращення якості продукції, оскільки компанії прагнуть відповідати або перевершувати стандарти.

Ще одним важливим аспектом є зміцнення довіри споживачів. Коли люди вірять, що продукти на ринку відповідають певним стандартам безпеки та якості, вони більш схильні купувати і використовувати ці продукти, що позитивно впливає на економічне зростання. На міжнародному рівні, ефективне регулювання сприяє зростанню торгівлі, оскільки країни та компанії можуть бути впевнені в якості імпортованих товарів. Це зменшує торгові бар'єри та сприяє глобальному економічному інтеграції.

Література

1. Podolyakina, N. Product reliability and warranty period as a cost-forming factors. *Business: Theory and Practice*, 17(4), 2016, 361-369.
2. Pabedinskaitė, A., & Vitkauskas, R. Multicriteria evaluation of product quality. *Business: Theory and Practice*, 10(3), 2009, 214-222.
3. Wei, Z.F., Zhang, X.H. Feature extraction and retrieval of ecommerce product images based on image processing. *Traitement du Signal*, Vol. 38, No. 1, 2021, pp. 181-190
4. Setyaningrum, R.P., Muafi, M. Green human resources management on business performance: The mediating role of green product innovation and environmental commitment. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 1, 2023, pp. 209-220
5. Ponte, S. & Gibbon, P. 'Quality Standards, Conventions, and the Governance of Global Value Chains', *Economy and Society*, vol. 34(1), 2005, pp. 1-31.
6. Li, D., Tang, F., Jiang, J. Technology analysis & strategic management does environmental management system foster corporate green innovation? The moderating effect of environmental regulation. *Technology Analysis & Strategic Management*, 31(10), 2019: 1242-1256.
7. Wahdan, H.G., Abdelslam, H.M., Kassem, S.S. An efficient optimization algorithm for modular product design. *Journal Européen des Systèmes Automatisés*, Vol. 54, No. 2, 2021, pp. 195-207

References

- 1 Podolyakina, N. (2016), “Product reliability and warranty period as a cost-forming factors”, *Business: Theory and Practice*, Vol. 17(4), pp. 361-369.
2. Pabedinskaitė, A., & Vitkauskas, R. (2009), “Multicriteria evaluation of product quality”, *Business: Theory and Practice*, Vol. 10(3), pp. 214-222.
3. Wei, Z.F. and Zhang, X.H. (2021), “Feature extraction and retrieval of ecommerce product images based on image processing”, *Traitement du Signal*, Vol. 38, No. 1, pp. pp. 181-190.
4. Setyaningrum, R.P. and Muafi, M. (2023), “Green human resources management on business performance: The mediating role of green product innovation and environmental commitment”, *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 1, pp. 209-220.
5. Ponte, S. & Gibbon, P. (2005), “Quality Standards, Conventions, and the Governance of Global Value Chains”, *Economy and Society*, Vol. 34(1), pp. 1-31.
6. Li, D., Tang, F. and Jiang, J. (2019), “Technology analysis & strategic management does environmental management system foster corporate green innovation? The moderating effect of environmental regulation”, *Technology Analysis & Strategic Management*, Vol. 31(10): 1242-1256.
7. Wahdan, H.G., Abdelslam, H.M. and Kassem, S.S. (2021), “An efficient optimization algorithm for modular product design”, *Journal Européen des Systèmes Automatisés*, Vol. 54, No. 2, pp. 195-207.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2024 р.